

РОЛЬ СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Лук'янченко К.

Кількість дітей з відхиленням у розвитку по всьому світу неухильно зростає з кожним роком. Такі діти потребують особливої уваги і індивідуальної програми виховання та навчання. Важлива роль у процесі виховання дитини з порушенням психофізичного розвитку відводиться сім'ї, яка в ідеалі виступає одним із основних факторів її «входження» в систему суспільних відносин. Тому батьки вже від народження дитини з певними вадами повинні розуміти, що її соціалізація у суспільстві необхідний етап для повної реабілітації. Проблема свідомого ставлення батьків до своєї особливої дитини і її майбутнього вже давно турбує педагогів, лікарів і реабілітологів.

Особливості сім'ї, її активність у процесі розвитку й освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус у майбутньому, рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу.

Над цим працюють шкільні психологи, соціальні педагоги, вчителі, вихователі. Потрібно докласти немало зусиль, щоб батьки змінили своє ставлення до навчально-виховного процесу, частиною якого стає їхня особлива дитина. Сім'я являє собою перший соціальний інститут, у якому дитина навчається прийомам засвоєння культурних цінностей. Саме в родині у свідомості дитини формуються уявлення про життєві цілі, моральні цінності, виробляються зразки поведінки [2; 47].

Так сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю в дитини психічного та (або) фізичного порушення розвитку (абілітаційно-реабілітаційна, корекційна, компенсаторна). Провідними функціями сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова:

1. Функція відтворення пов'язана з необхідністю існування людини як біологічного виду. В багатьох країнах Європи, і в Україні також, ця функція переживає кризу: зменшилась кількість шлюбів, знизилась народжуваність, поглиблюється процес старіння населення. Все це зумовило демографічну кризу в Україні.
2. Функція виховання засвідчую, як відбувається процес виховання, які пріоритети йому надаються. Але в часи змін у суспільстві саме сім'я стає механізмом моральної, психологічної підтримки людини. В сім'ї закладаються основи виховання та формування майбутньої особистості, через неї передаються нащадкам духовні надбання, життєвий досвід, трудові навички, національний менталітет.
3. Господарсько-побутова функція безпосередньо пов'язана з попередньою. Саме в сім'ї всі починають вчитися відповідальності, й обов'язок кожного члена роботи виконувати певну роботу. Спільне ведення домашнього господарства й економічне забезпечення сім'ї в сучасних умовах обумовлене зміною ролей, які відіграють у ній жінки.

Сім'я – це мікросоціум, в якому формуються моральні якості дитини, її відношення до людей, уявлення про характер міжособистісних взаємин. І цей факт не можна упускати як в діагностичній, так і в подальшій корекційній роботі з дитиною з проблемами в розвитку. Наявні в дитини психофізичні вади призводять до змін у всій сімейній системі. Реалізація батьками виховної функції виявляється утрудненою і потребує допомоги та підтримки з боку різних фахівців медичного та психолого-педагогічного профілю. Очевидно, що тільки в психологічно благополучній родині особлива дитина може отримати те, що їй необхідно для входження в соціум і подальшого як можна більш повноцінного життя [3; 128]. Власне особистісні якості батьків визначають можливості соціалізації дітей та адаптації до життя, тобто їхнє майбутнє. Важливою є наявність у батьків такої можливої якості як

стресостійкість, саме вона необхідна для підтримки дитини. Відсутність же цієї якості вказує на нездатність батьків здійснювати виховання та соціальний супровід власної дитини протягом всього життя, взаємодіяти з фахівцями різного рівня чи навпаки, свідчити про схильність до аутизації по відношенню до дитини чи соціуму. Якими ж особливостями вирізняються сім'ї, що негативно впливають на формування дітей? Деякі вчені розрізняють такі їх види:

1. Неблагополучна сім'я. всередині родинних стосунків таких сімей іде несумісність у поглядах і принципах організації сім'ї, прагнення досягти цілей за рахунок використання чужої праці; бажання підкорити своїй волі іншого. Це сім'ї з неблагополучною емоційною атмосферою, де батьки не тільки байдужі, а й грубо ставляться до дітей; сім'ї з нездоровою моральною атмосферою і т. д.
2. Конфліктні сім'ї (батьки не прагнуть позбутися недоліків свого характеру).
3. Сім'ї з недостатнім вихованим ресурсом (неповні сім'ї або з низьким загальним рівнем розвитку батьків). Низька освіченість або відсутність виховання яких не дає змоги допомогти дітям у навчанні та вирішенні інших проблем.
4. Педагогічно некомпетентні сім'ї (де панують надумані чи застарілі уявлення про дитину). Наявне бажання в батьків зберегти в дитини певні зразки поведінки, які їм подобаються – слухняність, неактивність.

Так ми можемо зробити висновок, що здорове сімейне виховання, яке ґрунтується на щирій любові до дитини і розуміння її потреб, може допомогти їй подолати труднощі. Однією з умов успіху виховання в родині є педагогічний оптимізм, що базується на тій правді, що за допомогою комплексного терапевтичного, психологічного та спеціального педагогічного впливу, а також при правильних умовах виховання в родині можна впливати

на недоліки дитини. З педагогічного оптимізму і любові до виховання дитини надалі формується правильне ставлення до неї. Воно проявляється у повному розумінні недоліків дитини та розумінні її особливостей [4; 109].

Роль сім'ї значуща для дитини будь-якого віку, а кожен етап розвитку дитини диктує свою специфіку роботи сім'ї з дитиною та особливості психотерапевтичної роботи з сім'єю. Сім'ї, в яких виховуються діти з відхиленнями в розвитку живуть під вантажем багато чисельних проблем, не кожен батько чи мати виявляються здатними прийняти недугу дитини, адекватно реагувати на постійно виникаючі проблеми. Відомо, що пролонгована психотравмуюча ситуація здійснює негативний вплив на психіку батьків та ускладнює їхнє відношення до дитини. Таким чином дуже часто батьківська поведінка є негативним фактором у розвитку аномальної дитини. З одного боку, батьківське ставлення може викликати вторинні порушення в дитини, а з іншого – порушення в розвитку у дітей призводять до різних перекручувань батьківського відношення. Чим раніше батьки зможуть опанувати своїми почуттями, тим більше вони допоможуть своєму малюкові. Адже дитині з порушеннями потрібно те саме, що й здоровій: щоб її любили і приймали такою, яка вона є, з усіма проблемами і труднощами. Будь-якій дитині, а хворій особливо, потрібна щаслива і повноцінна сім'я, яка розуміє і приймає її проблеми і труднощі, і допомагає їх долати [6; 316]. В останні роки всі зусилля педагогів і психологів спрямовані на розуміння природи взаємин батьків і дітей з дитячого до юнацького віку. Ці зусилля пов'язані з усвідомленням того, що саме в сім'ї дитина проходить перші етапи соціалізації, вступає в соціальні відносини, починається розвиток її особистості.

Сім'я дитини з відхиленнями у розвитку повинна відомо брати участь в її лікуванні. Неможливо досягти значного успіху в лікувальному та корекційно-педагогічному процесі, реабілітації хворого, допомогти йому

реалізувати потенційні можливості і досягти максимуму можливого розвитку без правильного і розуміючого ставлення до нього родини.

Отже, підсумовуючи вище сказане, слід відзначити, що для найкращого результату корекційної роботи дорослим треба вчитися виховувати свою дитину, щоб не зашкодити їй ще більше, а тільки підтримувати і мотивувати в навчанні: не можна надмірно опікуватися дитиною, проявляти жалість, знижувати вимоги, а треба створити сприятливі умови для досягнення поставлених цілей:

- Навчити спілкуватися;
- Визначити життєві цінності;
- Навчити досягати поставленої мети;
- Навчити жити, не перебуваючи у залежності від здорових (по можливості);
- Викоренити споживацьку психологію та замінити її уміння отримувати радість;
- Навчити поважати бажання інших, їх інтереси. [1]

Залучення батьків дітей з особливими освітніми потребами до освітнього процесу має свої особливості. Тож розглянемо їх детальніше:

1. Відстоювання прав дитини, зокрема прав на освіту. Активне залучення батьків до освітнього процесу на всіх його етапах: оцінювання рівня розвитку дитини, планування її освітньої траєкторії, участь у навчальних видах діяльності тощо допоможе батькам краще дізнатися про можливості своєї дитини, що в подальшому впливатиме на вирішення таких важливих питань, як вибір навчального закладу для продовження навчання, подальший вибір професії, забезпечення самостійного проживання, індивідуальної мобільності тощо.

2. Участь батьків у роботі в команді з розробленням індивідуальної програми розвитку. Одним із результатів роботи команди є створення індивідуальної програми розвитку, яка розробляється на основі навчальної програми відповідно до Державного стандарту початкової освіти з метою визначення освітніх цілей і навчальних завдань для дитини на основі її актуального рівня розвитку, для здійснення необхідних змін в освітньому процесі (адаптації і модифікації), а також для визначення та забезпечення додаткових потреб дитини, необхідних для успішного розвитку та навчання.
3. Командний підхід до надання додаткової підтримки дітям з особливими освітніми потребами в освітньому процесі, при якому батьки є активними й рівноправними партнерами, є однією з особливостей і запорук успішного інклюзивного навчання.
4. Отримання інформації щодо прогресу у навчанні та розвитку своєї дитини. Окрім вищезгаданої інформації педагоги мають регулярно надавати батькам інформацію щодо прогресу у розвитку дитини, навчальні досягнення дітей. Надаючи цю інформацію батькам дітей з особливими освітніми потребам, педагоги використовують інформацію, що міститься в індивідуальній програмі розвитку. [1]

На всіх етапах роботи велике значення має взаємоінформування фахівців і батьків про особливості розвитку та особистості дитини, спільний з батьками та фахівцем аналіз конкретних ситуацій, пов'язаних з вихованням дитини. Це допоможе вибрати правильний стиль поведінки дорослих, стиль їх спілкування з дитиною [5; 86].

Таким чином тільки разом з педагогами батьки можуть досягти успіху, тому сім'я дитини з відхиленнями у розвитку повинна свідомо брати участь у її лікуванні. Неможливо дойти до успіху в лікувальному та корекційно-педагогічному процесі, реабілітації хворого без правильного і розуміючого ставлення до нього родини. А результатом завжди буде прийняття дитини в

соціум та її розвиток, як повноцінного члена суспільства, реалізація потенційних можливостей і досягнення максимуму можливого розвитку.

1. Ткаліч Т. В. Робота з батьками при впровадженні інклюзії в загальноосвітні навчальні заклади-інтернет-журнал «Всеосвіта» - 2018 р. - / Т. В. Ткаліч// <https://vseosvita.ua/library/robota-z-batkami-pri-vprovadzenni-inkluzii-v-zagalnoosvitnih-navcalnih-zakladah-101377.html>
2. Ткачева В. В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями в развитии: Учебник / В. В. Ткачева. – М.: Аст, 2007. – 318 с.
3. Психологические проблемы современной российской семьи: Тезисы второй всероссийской конференции: в 3-х частях./ Под общей ред. В. К. Шабельникова, А. Г. Лидерса. – Ч. 2. – М., 2005. – 360 с.
4. Тржесоглава З. Легкая дисфункция мозга в детском возрасте/ З. Тржесоглава. – М.: Медицина, 1986. – 256 с.
5. Психология семьи и больной ребенок. Учебное пособие: Хрестоматия. – СПб.: Речь, 2007. – 400 с.
6. Мастюкова Е.М. Семейное воспитание детей с отклонениями в развитии: Учебное пособие/ Е. М. Мастюкова, А. Г. Московкина. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2003. – 408 с.

ТРАГЕДИЯ СОФОКЛА «ЕДИП-ЦАР» НА СЦЕНІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ

Шевченко С.

Трагедія видатного давньогрецького драматурга Софокла «Едіп-цар», була поставлена вперше на сцені Афінського театру у 425 р. до н.е. і донині є одним із найвідоміших у світі драматичних твором. Хоча Софокл, відповідно до традицій античної трагедії, і взяв за основу сюжету міфологічну історію, однак наповнив її сучасним змістом. Видатний драматург вирішує в ній як загальнолюдські філософські проблеми, так і суспільно-політичні, актуальні для свого часу. Це, насамперед, проблема людської долі та відповідальності людини за свої вчинки, але, також і проблема правителя і народу, злочину та покарання. Тож не дивно, що інтерес до цієї трагедії не згас і в наш час, хоча минуло 2,5 тисячі років, їй проблеми досі залишаються актуальними.